

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.11(143).13
УДК 796.853.23:612.01

Ільченко С. С.,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри спортивних дисциплін факультету фізичного виховання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
Солодка О. В.,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри боксу, боротьби і важкої атлетики
Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту,
Федорішко А. А.,
старший викладач кафедри фізичного виховання
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»,
Ковач Ш. А.,
старший викладач кафедри фізичного виховання
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»,
Кравченко О. С.,
старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Державного вищого навчального закладу
«Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця»,
Пономаренко О. В.,
старший викладач кафедри фізичного виховання
Державного вищого навчального закладу «Харківський національний університет радіоелектроніки»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИСТУПУ ЕЛІТНИХ ДЗЮДОЇСТІВ ЧОЛОВІЧОЇ ТА ЖІНОЧОЇ СТАТІ ЗА ПІДСУМКАМИ XXXII ЛІТНІХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР – 2020

Відповідно до результатів аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (моніторингу Інтернет-джерел) встановлено, що питанням аналітико-статистичного огляду (порівняльного аналізу) техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів та дзюдоїсток високої кваліфікації – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Головною метою дослідження є проведення порівняльного аналізу техніко-тактичного арсеналу дзюдоїстів чоловічої та жіночої статі високої кваліфікації (чемпіонів та призерів XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія). В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи теоретичного дослідження: аксіоматичні, ідеалізаційні, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізаційні (математично-статистичні) тощо.

В результаті дослідження членами науково-дослідної групи проведено порівняльний аналіз техніко-тактичного арсеналу дзюдоїстів чоловічої та жіночої статі високої кваліфікації (чемпіонів та призерів XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія). З метою підвищення результативності змагальної діяльності українських спортсменів (чоловіків та жінок), які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки доцільним є зосередження уваги провідних тренерів на розроблення відповідних тренувальних програм (педагогічних моделей), які забезпечують: досконале опанування дзюдоїстами теоретичних аспектів діючих правил дзюдо; збільшення кількості та різноманітності атакуючих і захисних прийомів; підвищення коефіцієнту надійності техніко-тактичних дій (комбінацій); розвиток тактичної чутливості та координації; формування високої психофізичної готовності до тривалої змагальної діяльності (високих тренувальних навантажень) тощо. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямку наукової розвідки передбачають розроблення та апробацію уніфікованої програми спеціальної фізичної підготовленості студентів, які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки.

Ключові слова: аналітика, багаторічна підготовка, дзюдо, висока кваліфікація, експертне оцінювання, одностороння, порівняльний аналіз, статистика, тактична підготовка, технічна підготовка

Ilichenko Serhii, Solodka Oksana, Fedorishko Andrii, Kovach Shandor, Kravchenko Olena, Ponomarenko Olena. Comparative analysis of the performance of highly qualified male and female judokas following the results of the XXXII Summer Olympic Games – 2020. According to the results of the analysis of scientific-methodical, special and reference literature (monitoring of Internet sources) it is established, that the issue of analytical and statistical review (comparative analysis) of technical and tactical training of judokas and highly qualified judokas is devoted to the insufficient number of scientific and methodological works, which requires further research and emphasizes the relevance and practical component of the chosen area of scientific research.

The main purpose of the study is to conduct a comparative analysis of the technical and tactical arsenal of highly qualified male and female judokas (champions and winners of the XXXII Summer Olympic Games 2020, Tokyo, Japan). In the

process of research and analytical work, the following methods of theoretical research were used: axiomatic, idealization, historical and logical, convergence from the specific, formalization (mathematical and statistical), and so on.

As a result of the study, members of the research group conducted a comparative analysis of the technical and tactical arsenal of highly qualified male and female judokas (champions and winners of the XXXII Summer Olympic Games 2020, Tokyo, Japan). In order to increase the effectiveness of competitive activities of Ukrainian athletes (men and women) who specialize in judo at different stages of their long-term training, it is advisable to focus the attention of leading coaches on the development of appropriate training programs (pedagogical models) that provide: perfect mastering by Judoists of theoretical aspects of current rules of judo; increasing the number and variety of attacking and defensive techniques; increasing the coefficient of reliability of technical and tactical actions (combinations); development of tactile sensitivity and coordination; formation of high psychophysical readiness for long-term competitive activity (high training loads), etc.

Keywords: analytics, long-term training, judo, high qualification, expert evaluation, martial arts, comparative analysis, statistics, tactical training, technical training

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Відповідно до низки аналітико-статистичних звітів фахівців однокласників [6, 12, 16, 20, 21] – дзюдо є достатньо популярним видом спорту, а також ефективним засобом самооборони й фізичного розвитку особистості. Варто підкреслити, що зазначений вище олімпійський вид спорту практикується на всіх континентах, крім цього Міжнародною федерацією дзюдо щорічно проводяться чемпіонати світу, континентів та інші змагання найвищих рангів. Важливим для подальшого розвитку і популяризації дзюдо є те, що зазначений вид боротьби входить до програми Літніх Олімпійських ігор.

Попередній аналіз виступу провідних українських дзюдоїстів і дзюдоїсток, членів збірної команди України: А. Антіпіню, Д. Бережного, Д. Білодід, С. Бондаренка, Г. Зантараї, Д. Канівця, Є. Каланіної, К. Ньябали, А. Лесюка, М. Скорої, А. Турчин, Н. Чистякової, Б. Ядова та інших однокласників на чемпіонатах світу, Європи та Олімпійських іграх (інших змаганнях найвищих рангів), упродовж останніх років, свідчить про те, що існуючі програми їхньої підготовки не в повній мірі відповідають вимогам сьогодення. Це у свою чергу потребує розроблення актуальних педагогічних моделей, технологій, педагогічних умов, методик тощо, які сприятимуть успішній їхній змагальній діяльності.

Враховуючи результати оглядового аналізу спеціальної науково-методичної літератури у обраному напрямі дослідження [2, 4, 10, 14, 18] вважаємо, що на сьогодні це можливо реалізувати на практиці за умови здійснення якісного та ефективного аналітико-статистичного аналізу показників змагальної діяльності (всебічної підготовленості: технічної, тактичної, спеціальної фізичної, психологічної тощо) дзюдоїстів високої кваліфікації «Топ-5» світового рейтингу дзюдо (чоловічої та жіночої статі).

Володіючи інформацією про кількісні та якісні показники техніко-тактичної (всебічної) підготовленості дзюдоїстів та дзюдоїсток високої кваліфікації можливим є внесення коректив у діючі програми підготовки провідних українських спортсменів, що сприятиме успішній їх змагальній діяльності та забезпечить підвищення престижу українського дзюдо (іміджу України) на світовій арені.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи: кафедри спортивних дисциплін факультету фізичного виховання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; кафедри боксу, боротьби і важкої атлетики Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту; Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»; кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, а також профільних кафедр закладів вищої освіти України відповідно до договорів про міжкафедральну співпрацю (сумісний ініціативний науковий проєкт «ОІ-2020 Дзюдо», 2021 р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій у обраному напрямі наукової розвідки дозволив визначити низку учених: Г. Туманяна [1], В. Крестьянінова, А. Горбунова, П. Кочетова [2], К. Чемова [3], І. Зуба, В. Дейча, А. Берекенова [4], О. Хуртенко, В. Білошицького, С. Власка, С. Партику, Д. Коновалова [5], О. Хацаюка, С. Чередніченка, А. Дяченко, Н. Партико, А. Корольчука, Д. Стеценка, А. Антонюка [6], які у своїх працях висвітлили актуальні питання організації системи багаторічної підготовки дзюдоїстів (однокласників різної спортивної кваліфікації і статі).

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є напрацювання учених: Б. Подліваєва [7], І. Ільницького, А. Окопного, Д. Сосновського [8], М. Латишева, В. Шандригося, О. Мозелюка [9], Ю. Павленка, В. Єрмолової [10], А. Палатного [11] – у яких викладені результати аналітико-статистичних звітів порівняльних аналізів техніко-тактичного арсеналу однокласників різної спортивної кваліфікації та різних вагових категорій.

Заслужують уваги також роботи провідних фахівців однокласників (провідних учених і тренерів-дослідників): С. Єліпханова [12], З. Курасбедіані [13], Ю. Стельмаха [14], В. Бобровського, В. Крестьянінова [15], С. Пакуліна, К. Ананченка, В. Перебийніса [16], О. Хацаюка, Ф. Загури, Л. Огньової [17], Б. Кіндзера, Н. Партико, О. Хуртенко, К. Березяк, О. Пришви, О. Нестерова [18], О. Хацаюка, Б. Кіндзера, С. Карасевича, В. Склярєнка, В. Оленченка [19] – у яких розкрито актуальні питання розвитку та удосконалення техніко-тактичної підготовленості спортсменів (чоловіків та жінок) які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки.

Цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є роботи учених: Ю. Паламарчук, О. Солодкої, О. Кусовської, П. Мамотька, Г. Гавриша, Р. Кохановського [20], А. Дяченко, І. Райтаровської [21] – у яких визначаються кількісні та якісні характеристики змагальних сутичок дзюдоїстів та дзюдоїсток високої кваліфікації («Топ-3» у своїх вагових категоріях) за підсумками XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія.

Відповідно до результатів аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (моніторингу Інтернет-джерел) встановлено, що питанням аналітико-статистичного огляду (порівняльного аналізу) техніко-тактичної

підготовленості дзюдоїстів та дзюдоїсток високої кваліфікації – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Мета статті. Головною метою дослідження є проведення порівняльного аналізу техніко-тактичного арсеналу дзюдоїстів чоловічої та жіночої статі високої кваліфікації (чемпіонів та призерів XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія).

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

- провести аналіз спеціальної науково-методичної та довідкової літератури (моніторинг Інтернет-ресурсів) у напрямі організації системи багаторічної підготовки дзюдоїстів різної статі;
- проаналізувати існуючі аналітико-статистичні звіти порівняльних аналізів техніко-тактичного арсеналу однокласників різної спортивної кваліфікації та різних вагових категорій;
- здійснити аналіз спеціальної науково-методичної літератури у напрямі розвитку та удосконалення техніко-тактичної підготовленості спортсменів (чоловіків та жінок) які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки;
- визначити та проаналізувати кількісні і якісні характеристики змагальних сутичок дзюдоїстів та дзюдоїсток високої кваліфікації («Топ-3» у своїх вагових категоріях) за підсумками XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія.

Методи дослідження. В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи дослідження: аксіоматичні, ідеалізаційні, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізаційні (математично-статистичні) тощо. Крім цього було використано власний досвід організації системи багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в однокласниках, зокрема – в дзюдо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне дослідження організовано у два етапи (липень – листопад 2021 р.). З метою якісного відпрацювання завдань та досягнення головної мети дослідження було створено науково-дослідну групу у складі: О. Хацаюка, С. Ільченка, О. Солодкої, А. Федорішка, Ш. Ковача, О. Кравченко, О. Пономаренко (провідні учені та практики у обраному напрямі наукової розвідки).

Упродовж першого етапу (липень-серпень 2021 р.), членами науково-дослідної групи (НДГ) здійснено аналіз науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (моніторинг Інтернет-ресурсів) у обраному напрямі наукової розвідки. Крім цього зазначеними вище фахівцями однокласників здійснено відеофіксацію змагальних сутичок провідних дзюдоїстів (дзюдоїсток), учасників XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія. Отримані відеоматеріали підлягали біомеханічному аналізу (використано сучасний науковий інструментарій [22]). У свою чергу статистична інформація моніторингу протоколів «олімпійського турніру» з дзюдо була систематизована та оброблена із використанням методів математико-статистичного аналізу (кореляційного аналізу, факторного аналізу, шкалювання тощо).

У динаміці другого етапу дослідження (вересень-листопад 2021 р.), відповідно до результатів отриманих наприкінці першого етапу, а також відповідно до результатів попередніх досліджень [20, 21], в межах сумісного наукового проекту «ОІ-2020 Дзюдо», 2021 р., керівник проекту – О. Хацаюк, співвиконавці: Ю. Паламарчук, О. Солодка, О. Кусовська, П. Мамотько, Г. Гавриш, Р. Кохановський (НДГ №2); А. Дяченко, І. Райтаровська (НДГ №3) – проаналізовано та систематизовано (визначені кількісні, а також якісні характеристики) змагальних сутичок дзюдоїстів та дзюдоїсток, чемпіонів та призерів XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія (табл. 1).

Таблиця 1

Кількісні та якісні характеристики змагальних сутичок дзюдоїстів і дзюдоїсток, за підсумками «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020»

Особисте місце	Прізвище та ім'я дзюдоїста, дзюдоїстки (країна)	Техніко-тактичні складники					
		Ippon	Waza-ari	Р (к-ть попер.)	Заг. к-сть провед. сутичок	Заг. час сутички (год., хв, сек)	GS (к-сть)
1	2	3	4	5	6	7	8
Вагова категорія до 60 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 23 чол.)							
I місце	Takato Naohisa (JPN)	3	1	4	4	00:30:03	2
II місце	Yang Yung Wei (TPE)	3	-	3	4	00:25:28	3
III місце	Smetov Yeldos (Kaz)	2	1	3	4	00:20:00	1
	Mkheidze Luka (FRA)	3	1	2	4	00:23:40	3
Всього за вагову категорію:		11	3	12	16	01.39.11	9
Вагова категорія до 48 кг (жінки, загальна кількість учасниць 28 жін.)							
I місце	KRASNIQI Distria (KOS)	2	2	1	4	00:10:35	-
II місце	TONAKI Funa (JPN)	3	1	3	4	00:16:32	1

III місце	BILODID Daria (UKR)	2	1	5	4	00:20:28	2
	MUNKHBAT Urantsetseg (MGL)	3	1	2	4	00:10:32	-
<i>Всього за вагову категорію:</i>		10	5	11	16	00:58:07	3
Вагова категорія до 66 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 27 чол.)							
I місце	Abe Hifumi (JPN)	2	2	-	4	00:15:51	1
II місце	Margvelashvili V. (GEO)	1	2	3	4	00:17:56	1
III місце	An Baul (KOR)	3	-	1	4	00:19:29	2
	Cargnin Daniel (BRA)	1	3	4	5	00:19:52	2
<i>Всього за вагову категорію:</i>		7	7	8	17	01:13:08	6
Вагова категорія до 52 кг (жінки, загальна кількість учасниць 29 жін.)							
I місце	ABE Uta (JPN)	2	2	3	4	00:21:43	2
II місце	BUCHARD Amandine (FRA)	3	1	-	4	00:10:46	1
III місце	GIUFFRIDA Odete (ITA)	2	1	4	4	00:20:34	2
	GILES Chelsie (GBR)	4	1	1	5	00:13:59	-
<i>Всього за вагову категорію:</i>		11	5	8	17	01:07:02	5
Вагова категорія до 73 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 37 чол.)							
I місце	Ono Shohei (JPN)	3	2	5	5	00:21:58	2
II місце	Shavdatuashvili L. (GEO)	2	2	4	5	00:32:20	3
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>продовження таблиці 1</i>							
III місце	An Changrim (KOR)	-	4	8	5	00:35:45	4
	Tsend-Ochir Tsog. (MGL)	3	2	2	5	00:14:31	2
<i>Всього за вагову категорію:</i>		8	10	19	20	01:44:34	11
Вагова категорія до 57 кг (жінки, загальна кількість учасниць 25 жін.)							
I місце	GJAKOVA Nora (KOS)	2	3	2	4	00:16:11	1
II місце	CYSIQUE Sarah Leonie (FRA)	2	1	2	4	00:18:56	2
III місце	YOSHIDA Tsukasa (JPN)	2	1	2	4	00:14:21	1
	KLIMKAIT Jessica (CAN)	2	1	2	4	00:16:10	2
<i>Всього за вагову категорію:</i>		8	6	8	16	01:05:38	6
Вагова категорія до 81 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 35 чол.)							
I місце	Nagase Takanori (JPN)	3	3	8	5	00:30:06	4
II місце	Mollaei Saeid (MGL)	3	1	3	5	00:21:59	2
III місце	Borchashvili Sh. (AUT)	1	3	5	5	00:23:20	3
	Casse Matthias (BEL)	4	2	4	5	00:26:42	4
<i>Всього за вагову категорію:</i>		11	9	21	20	01:42:07	13
Вагова категорія до 63 кг (жінки, загальна кількість учасниць 31 жін.)							
I місце	AGBEGNEOU Clarisse (FRA)	1	3	1	4	00:12:50	1
II місце	TRSTENJAK Tina (SLO)	3	1	5	5	00:24:54	3
III місце	CENTRACCIO Maria (ITA)	4	1	3	5	00:18:52	2

	BEAUCHEMIN-PINARD Catherine (CAN)	3	1	1	5	00:19:45	2
<i>Всього за вагову категорію:</i>		11	6	9	19	01:16:20	7
Вагова категорія до 90 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 33 чол.)							
I місце	Bekauri Lasha (GEO)	3	2	4	5	00:13:32	-
II місце	Trippel Eduard (GER)	1	3	4	5	00:21:22	2
III місце	Bobonov Davlat (UZB)	3	2	4	5	00:19:03	1
	Toth Krisztian (HUN)	2	2	5	5	00:25:59	3
<i>Всього за вагову категорію:</i>		9	9	17	20	01:19:56	6
Вагова категорія до 70 кг (жінки, загальна кількість учасниць 28 жін.)							
I місце	ARAI Chizuru (JPN)	3	1	2	4	00:29:26	1
II місце	POLLERES Michaela (AUT)	-	5	7	5	00:21:32	1
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>продовження таблиці 1</i>							
III місце	TAIMAZOVA Madina (ROC)	2	3	6	5	00:41:12	2
	VAN DIJKE Sanne (NED)	3	1	4	4	00:24:12	2
<i>Всього за вагову категорію:</i>		8	9	19	18	01:56:22	6
Вагова категорія до 100 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 25 чол.)							
I місце	Wolf Aaron (JPN)	2	2	4	4	00:18:53	1
II місце	Cho Guham (KOR)	1	2	7	4	00:21:31	2
III місце	Fonseca Jorge (POR)	1	2	4	4	00:16:06	1
	Illiasov Niiaz (ROC)	1	2	6	4	00:18:20	1
<i>Всього за вагову категорію:</i>		5	8	21	16	01.14.05	5
Вагова категорія до 78 кг (жінки, загальна кількість учасниць 24 жін.)							
I місце	HAMADA Shori (JPN)	4	1	3	4	00:07:32	-
II місце	MALONGA Madeleine (FRA)	3	2	2	4	00:10:00	-
III місце	WAGNER Anna-Maria (GER)	1	2	1	4	00:15:14	1
	AGUIAR Mayra (BRA)	3	-	4	4	00:12:19	1
<i>Всього за вагову категорію:</i>		11	5	10	16	00:45:05	2
Вагова категорія понад 100 кг (чоловіки, загальна кількість учасників 22 чол.)							
I місце	Krpalek Lukas (CZE)	2	3	6	4	00:19:04	1
II місце	Tushishvili Guram (GEO)	3	1	3	4	00:15:33	1
III місце	Riner Teddy (FRA)	3	2	2	5	00:16:18	2
	Bashhaev Tamerlan (ROC)	2	2	3	4	00:13:04	1
<i>Всього за вагову категорію:</i>		10	8	14	17	00:63:59	5
Вагова категорія понад 78 кг (жінки, загальна кількість учасниць 27 жін.)							
I місце	SONE Akira (JPN)	4	1	1	4	00:18:37	1
II місце	ORTIZ Idalys (CUB)	2	1	3	4	00:21:07	2
III місце	KINDZERSKA Iryna (AZE)	3	1	1	4	00:10:37	-
	DICKO Romane (FRA)	3	1	1	4	00:06:49	-

Всього за вагову категорію:	12	4	6	16	00:57:10	3
-----------------------------	----	---	---	----	----------	---

Примітка: використано офіційні протоколи «олімпійського турніру», відеоархів сайту МФД [23] та результати досліджень НДГ № 2, 3 [20, 21]; позначення країни учасників (учасниць) «олімпійського турніру» здійснено відповідно до загальноприйнятих міжнародних стандартів; у графі 3 визначено загальну кількість оцінок «Ippon»; у графі 4 – загальну кількість оцінок «Waza-ari»; у графі 5 – загальну кількість попереджень; у графі 6 – загальну кількість проведених змагальних сутичок; у графі 7 – загальний час витрачений на всі змагальні сутички; у графі 8 – загальну кількість випадків використання додаткового часу «GS» з метою визначення переможниці сутички.

Відповідно до протоколів «олімпійського турніру» [23] золоту нагороду виборола збірна команда Японії, «срібло» – однокорці Косово, «бронзу» – атлети збірної команди Франції. Необхідно також відмітити, що в «олімпійському турнірі» з дзюдо прийняли участь спортсмени з 5 континентів (128 країн), загальна кількість учасників склала 393 особи, з-них: 201 дзюдоїст чоловічої статі та 192 особи жіночої статі. Зазначені вище статистичні показники свідчать про високу популярність досліджуваного однокорства на різних континентах світу, що свідчить про високу професійну компетентність посадових осіб (керівників структурних підрозділів) Міжнародної федерації дзюдо (МФД).

Необхідно також підкреслити, що збірна команда України на зазначених вище змаганнях найвищого рангу посіла 18 загальнокомандне місце (офіційна статистика МФД [23]). Найрезультативнішою українською дзюдоїсткою за підсумками «олімпійського турніру» є – Д. Білодід, яка посіла 3 місце у ваговій категорії до 48 кг, крім цього варто відмітити Я. Хамо (вагова категорія понад 100 кг) – посів 5 місце та А. Лесика (вагова категорія до 60 кг) – 7 місце. Решта представників збірної команди України (Г. Зантарая, Є. Каланіна, К. Ньябали, А. Турчин), нажалі залікових очок не здобули.

Відповідно до заздалегідь розробленого плану, наступний блок нашого дослідження передбачав проведення порівняльного аналізу техніко-тактичного арсеналу дзюдоїстів чоловічої та жіночої статі високої кваліфікації (чемпіонів та призерів «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020»). З метою якісної організації порівняльного аналізу, враховуючи діючі правила дзюдо [24], членами НДГ було здійснено розподіл дзюдоїстів та дзюдоїсток за ваговими категоріями, які за кількістю (7 вагових категорій у чоловіків і жінок) та типологією є ідентичними (табл. 2).

В результаті дослідження членами НДГ також встановлено, що найбільш результативнішими дзюдоїстками, які здобули перемогу оцінкою «Ippon» (незалежно від вагової категорії) стали: GILES Chelsie (GBR), CENTRACCIO Maria (ITA), HAMADA Shori (JPN), SONE Akira (JPN) – виконали по 4 успішні технічні дії та здобули достроково чисту перемогу над суперницями. У свою чергу, серед чоловіків найкращим став представник Бельгії (BEL) – Casse Matthias (4 успішні технічні дії оцінені оцінкою «Ippon»).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз кількісних та якісних характеристик змагальних сутичок дзюдоїстів і дзюдоїсток, відповідно до вагових категорій за підсумками «XXXII Літніх Олімпійських ігор»

Вагова категорія (чол., жін.)	Заг. к-сть учасн.	Техніко-тактичні складники					
		Ippon	Waza- ari	P (к-ть попер.)	Заг. к-сть провед. сутичок	Заг. час сутички (год., хв, сек)	GS (к-сть)
1	2	3	4	5	6	7	8
до 60 кг чол.	23	11	3	12	16	01:39:11	9
до 48 кг жін.	28	10	5	11	16	00:58:07	3
Різниця (<, >)	<5	1>	<2	1>	16=16	>00:41:04	6>
до 66 кг чол.	27	7	7	8	17	01:13:08	6
до 52 кг жін.	29	11	5	8	17	01:07:02	5
Різниця (<, >)	<2	<4	2>	8=8	17=17	>00:06:06	1>
до 73 кг чол.	37	8	10	19	20	01:44:34	11
до 57 кг жін.	25	8	6	8	16	01:05:38	6
Різниця (<, >)	12>	8=8	4>	11>	4>	>00:38:56	5>
до 81 кг чол.	35	11	9	21	20	01:42:07	13
до 63 кг жін.	31	11	6	9	19	01:16:20	7
Різниця (<, >)	4>	11=11	3>	12>	1>	00:25:47>	6>
до 90 кг чол.	33	9	9	17	20	01:19:56	6
до 70 кг жін.	28	8	9	19	18	01:56:22	6
Різниця (<, >)	5>	1>	9=9	<2	2>	<00:36:26	6=6
до 100 кг чол.	25	5	8	21	16	01:14:05	5
до 78 кг жін.	24	11	5	10	16	00:45:05	2
Різниця (<, >)	1>	<6	3>	11>	16=16	>00:29:00	3>
понад 100 кг чол.	22	10	8	14	17	00:63:59	5
понад 78 кг жін.	27	12	4	6	16	00:57:10	3
Різниця (<, >)	<5	<2	4>	8>	1>	>00:06:49	2>

Примітка: в процесі дослідно-аналітичної роботи використані офіційні протоколи «олімпійського турніру» [23] та результати досліджень НДГ № 2, 3 [20, 21]; у графі 3 визначено загальну кількість оцінок «Ippon»; у графі 4 –

загальну кількість оцінок «Waza-ari»; у графі 5 – загальну кількість попереджень; у графі 6 – загальну кількість проведених змагальних сутичок; у графі 7 – загальний час витрачений на всі змагальні сутички; у графі 8 – загальну кількість випадків використання додаткового часу «GS» з метою визначення переможниці сутички.

Найбільше перемог оцінкою «Waza-ari» серед чоловіків здобув представник Кореї (KOR) – An Changrim (4 успішні технічні дії оцінені оцінкою «Waza-ari»). І навпаки, найкращою серед жінок стала – POLLERES Michaela (AUT) – 5 успішних технічних дій «Waza-ari».

Необхідно також відмітити, що найбільше оцінок «Ippon» та «Waza-ari» (загальна сума 5 технічних дій) отримали дзюдоїстки: GILES Chelsie (GBR), GJAKOVA Nora (KOS), CENTRACCIO Maria (ITA), POLLERES Michaela (AUT), TAIMAZOVA Madina (ROC), SONE Akira (JPN), MALONGA Madeleine (FRA), SONE Akira (JPN). І навпаки, кращим серед чоловіків стали: Nagase Takanori (JPN), Casse Matthias (BEL) – загальна сума 6 технічних дій та Tsend-Ochir Tsog. (MGL), Krpalek Lukas (CZE), Riner Teddy (FRA) – загальна сума 5 технічних дій.

Що стосується отриманих попереджень (за пасивність, порушення правил дзюдо тощо), то жодного попередження не отримали дзюдоїсти: BUCHARD Amandine (FRA) та Abe Hifumi (JPN), що свідчить про високу їх технічну підготовленість, а також відмінне знання атлетами теоретичних аспектів діючих правил дзюдо. Відповідно до офіційних протоколів «олімпійського турніру» [23], найбільше покарань за пасивність (порушення правил боротьби тощо) отримали дзюдоїсти: Nagase Takanori (JPN) – 8 попереджень; POLLERES Michaela (AUT), Cho Guham (KOR) – 7 попереджень; TAIMAZOVA Madina (ROC), Illiasov Niaz (ROC), Krpalek Lukas (CZE) – 6 попереджень.

В процесі аналітико-статистичного аналізу членами НДГ встановлено, що найбільше перемог у додатковому часі (під час боротьби у «GS») здобули дзюдоїсти: Casse Matthias (BEL), Nagase Takanori (JPN), TRSTENJAK Tina (SLO) та An Changrim (KOR). І навпаки, найменше на татамі за весь період участі у змаганнях найвищого рангу провела дзюдоїстка DICKO Romane (FRA) та дзюдоїст Bashhaev Tamerlan (ROC). На рис. 1 надано найбільш ефективну техніку у %, «Топ-3 дзюдоїстів учасників XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020 у м. Токіо (чоловіків та жінок).

Відповідно до отриманих результатів, членами НДГ встановлено, що інтегральними показниками всебічної підготовленості спортсменів, які спеціалізуються в дзюдо (чоловіків та жінок) є:

- техніко-тактична підготовленість (загальний час тренування, обсяг тренувального навантаження, «чистий час» тренування, інтенсивність тренувального навантаження, кількість прийомів за одиницю часу, кількість техніко-тактичних дій і комбінацій за одиницю часу тощо);

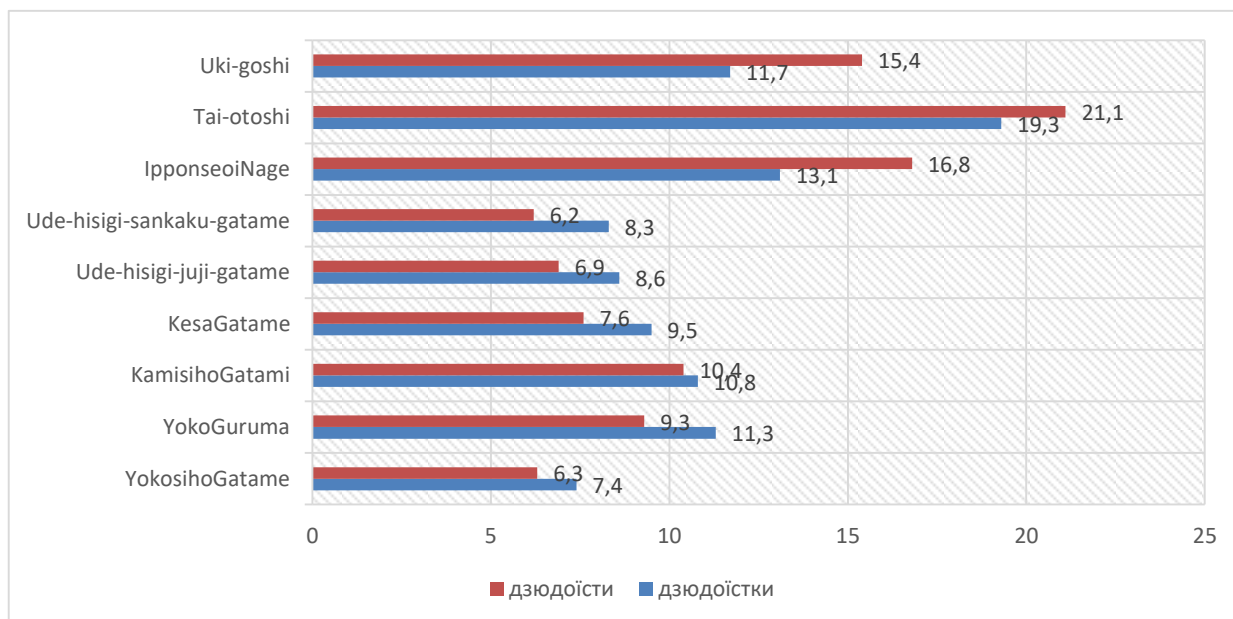

Рис. 1. Найбільш ефективна техніка у %, «Топ-3 дзюдоїстів учасників XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020 у м. Токіо (окремо серед чоловіків та жінок)

- показники підсистеми біологічного контролю (сила та швидкість виконання техніко-тактичних дій та комбінацій (окремих кидків), амплітуда та частота кидків, зусилля яке розвивається при взаємодії з опорою (реакція опору), «позитивні» кутові переміщення в суглобах, ефективне та динамічне прискорення загального центру маси та його біоланок, вибухова сила окремих м'язів тощо);

- показники активності та ефективності змагальних дій (обсяг атакуючих й захисних дій, кількість та різноманіття атакуючих, захисних прийомів, коефіцієнт «позитивної» активності, коефіцієнт надійності техніко-тактичних дій та комбінацій, якісна оцінка технічної дії, час проведення атаки чи захисту, час переходу від захисту до атаки, мінімізація часу змагальної сутички для досягнення перемоги над супротивником тощо);

Підсумовуючи результати теоретичного дослідження вважаємо, що поставлені перед нами завдання виконані, а головна мета дослідження – досягнута.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В результаті дослідження членами науково-дослідної групи проведено порівняльний аналіз техніко-тактичного арсеналу дзюдоїстів чоловічої та жіночої статі високої кваліфікації (чемпіонів та призерів XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія).

З метою підвищення результативності змагальної діяльності українських спортсменів (чоловіків та жінок), які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки доцільним є зосередження уваги провідних тренерів на розроблення відповідних тренувальних програм (педагогічних моделей), які забезпечують: досконале опанування дзюдоїстами теоретичних аспектів діючих правил дзюдо; збільшення кількості та різноманіття атакуючих і захисних прийомів; підвищення коефіцієнту надійності техніко-тактичних дій (комбінацій); розвиток тактильної чутливості та координації; формування високої психофізичної готовності до тривалої змагальної діяльності (високих тренувальних навантажень); раціональну побудову змагальної сутички із урахуванням індивідуально-типологічних (психофізичних) особливостей суперників; розвиток «вибухової сили», підвищення інтенсивності тренувального навантаження; збільшення кількості техніко-тактичних дій (комбінацій) за одиницю часу; розвиток та удосконалення спеціальної фізичної підготовленості тощо.

Результати теоретичного дослідження впроваджені у систему багаторічної підготовки здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються в дзюдо: Харківського національного університету внутрішніх справ, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»; Державного вищого навчального закладу «Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця» та Державного вищого навчального закладу «Харківський національний університет радіоелектроніки». Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення та апробацію уніфікованої програми спеціальної фізичної підготовленості студентів, які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки.

Література

1. Туманян Г.М. Качество стратегии и тактики схватки. Спортивная борьба: теория, методика, организация тренировок : учебн. пособие. Москва : «Советский спорт», 2000. 288 с.
2. Крестьянинов В.А., Горбунов А.В., Кочетов П.А. Экспериментальное обоснование индивидуализированных вариантов подготовки дзюдоистов. Психопедагогика в правоохранительных органах. Тюмень, 2014. – Вып. 1 (56). С. 67-73.
3. Ченова К.И. Оценка мотивационной сферы женщин к занятиям единоборствами. Физическая культура, спорт, туризм: современные инновационные проекты. Москва, 2018. – Вып. 1 (15). С. 75-79.
4. Зуб И.В., Дейч В.И., Берекенов А.Ж. Дзюдо. Теоретические и практические основы тренировки : учебн. пособие. СПб : Наукоемкие технологии, 2019. 154 с.
5. Хуртенко О.В., Білошицький В.В., Власко С.В., Партика С.С., Коновалов Д.О. Педагогічні умови формування психологічного профілю жінок-єдиноборців високої кваліфікації. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2020. – Вып. 24 (Т. 2). С. 197-200.
6. Хацаюк О.В., Черендіченко С.В., Дяченко А.А., Партико Н.В., Корольчук А.П., Стеценко Д.Ю., Антонюк А.Е. Результати дослідно-експериментальної перевірки програми техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів-ветеранів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вып. 7 (138). С. 124-131.
7. Подливаев Б.А. Анализ соревновательной деятельности борцов вольного и греко-римского стиля на олимпийском турнире в Сиднее. Теория и практика физической культуры и спорта. Москва, 2001. – № 9. С. 33-38.
8. Ільницький І., Окопний А., Сосновський Д. Вивчення та аналіз досягнень Українських боксерів на міжнародній арені. Молода спортивна наука України. Львів, 2014. – Вып. 18 (Т. 1). С. 95-99.
9. Латышев Н., Шандригось В., Мозелюк А. Анализ выступлений и прогноз на предстоящие соревнования сборной Украины по вольной борьбе. Молода спортивна наука України. Львів, 2016. – Вып. 1 (Т. 1). С. 102-107.
10. Павленко Ю., Єрмолова В. Историко-статистичний аналіз участі українських спортсменів в Олімпійських Іграх 1952–1992 р.р. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. Київ, 2017. – №1. С. 31-35.
11. Палатний А. Досягнення спортсменів України у змаганнях зі спортивних єдиноборств на іграх Олімпіад (1992-2016 р.р.). Фізична активність, здоров'я, спорт. Київ, 2017. – №2 (28). С. 3-12.
12. Элипханов С.Б. Силовая подготовка в женском дзюдо. Теория и практика физической культуры. Майкоп, 2011. – Вып. 22. С. 47-59.
13. Курасбедиани З.В. Специальная физическая подготовка в тренировке дзюдоистов. Концепт. Киров, 2011. – Вып. 12. С. 112-124.
14. Стельмах Ю.Ю. Побудова тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації у вільній боротьбі із урахуванням особливостей жіночого організму : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Київ, 2014. 20 с.
15. Бобровский В.А., Крестьянинов В.А. Реализация тактической подготовленности дзюдоистов высокой квалификации в соревновательной деятельности. Физическая культура и спорт. Омск, 2011. – Вып. 5. С. 176-180.
16. Пакулін С.Л., Ананченко К.В., Перебийніс В.Б. Удосконалення техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів на етапі виходу зі спорту вищих досягнень. Траектория науки. Харків, 2011. – Вып. 2. С. 5.34-5.50.
17. Ананченко К.В., Хацаюк О.В., Загура Ф.І., Огньова Л.Ю. Удосконалення техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів 17-18 років. Єдиноборства. Харків, 2020. – № 2 (16). С. 4-13.
18. Кіндзер Б.М., Партико Н.В., Хуртенко О.В., Березяк К.М., Пришва О.Б., Нестеров О.С. Програма психічної

саморегуляції однокласників. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2020. – Вип. 6 (137). С. 66-71.

19. Хацак О.В., Кіндзер Б.М., Карасевич С.А., Склярченко В.П., Оленченко В.В. Програма фізичної терапії однокласників-ветеранів після лікування коронавірусної хвороби (COVID-19). Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2021. – Вип. 74 (Т. 1). С. 162-167.

20. Паламарчук Ю.Г., Солодка О.В., Кусовська О.С., Мамотько П.М., Гавриш Г.Г., Кохановський Р.А. Аналіз техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів високої кваліфікації за підсумками «ОІ-2020». Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 9 (140). С. 80-85.

21. Дяченко А.А., Райтаровська І.В. Аналітично-статистичний аналіз техніко-тактичної підготовленості дзюдоїсток високої кваліфікації за підсумками «Олімпійських ігор – 2020»: колект. моногр. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. С. 1-13.

22. Бизин В.П., Миргород Д.А., Хацак А.В. Технические средства обучения двигательным действиям: научн. пособие. Берлин (Германия): Lambert Academic Publishing, 2014. С. 36-42.

23. Результати «ОІ-2020, Дзюдо» (МФД, 2021): [електронний ресурс]. Режим доступу: https://live.ijf.org/oly_2020/results.

24. IJF (International Judo Federation) Rules and Referee Guide (2021): [електронний ресурс]. Режим доступу: https://web.archive.org/web/2009121-2134430/http://www.intjudo.eu/?Menu=Static_Page&Action=List&m_static_id=42&lang_id=2&mid=7&main=12.

References

1. Tumanyan G. The quality of the strategy and tactics of the battle. Wrestling: theory, methodology, training organization: textbook. Moscow: "Soviet Sport", 2000. 288 p.

2. Krestyaninov V., Gorbunov A., Kochetov P. Experimental substantiation of individualized variants of training judokas. Psychopedagogy in law enforcement. Tyumen, 2014. – Issue 1 (56). p. 67-73.

3. Chemova K. Assessment of the motivational sphere of women to engage in martial arts. Physical culture, sports, tourism: modern innovative projects. Moscow, 2018. – Issue 1 (15). p. 75-79.

4. Tooth I., Deich V., Berekenov A. Judo. Theoretical and practical foundations of training: tutorial. SPb: Science-intensive technologies, 2019. 154 p.

5. Hurtenko O., Biloshitsky V., Vlasko S., Partyka S., Konovalov D. Pedagogical conditions of formation of psychological profile of women-fighters of high qualification. Innovative pedagogy. Odessa, 2020. – Issue 24 (2). p. 197-200.

6. Khatsaiuk O., Cherednichenko S., Dyachenko A., Partiko N., Korolchuk A., Stetsenko D., Antonyuk A. Results of experimental test of the program of technical and tactical training of veteran judokas. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 7 (138). p. 124-131.

7. Podlivaev B. Analysis of the competitive activity of freestyle and Greco-Roman wrestlers at the Olympic tournament in Sydney. Theory and practice of physical culture and sports. Moscow, 2001. – Issue 9. p. 33-38.

8. Ilnytsky I., Okopny A., Sosnovsky D. Study and analysis of achievements of Ukrainian boxers in the international arena. Young sports science of Ukraine. Lviv, 2014. – Issue 18 (1). p. 95-99.

9. Latyshev N., Shandrigos V., Mozelyuk A. Analysis of performances and forecast for the upcoming competitions of the national team of Ukraine in freestyle wrestling. Young sports science of Ukraine. Lviv, 2016. – Issue 1 (1). p. 102-107.

10. Pavlenko Yu., Yermolova V. Historical and statistical analysis of the participation of Ukrainian athletes in the 1952–1992 Olympic Games. Theory and methods of physical education and sports. Kyiv, 2017. – Issue 1. p. 31-35.

11. Palatny A. Achievements of Ukrainian athletes in martial arts competitions at the Olympic Games (1992-2016). Physical activity, health, sports. Kyiv, 2017. – Issue 2 (28). p. 31-35.

12. Elipkhanov S. Strength training in women's judo. Theory and practice of physical culture. Maykop, 2011. – № 22. p. 47-59.

13. Kurasbediani Z. Special physical training in training judokas. Concept. Kirov, 2011. – Issue. 12, pp. 112-124. . Concept. Kirov, 2011. – № 12. p. 112-124.

14. Stelmakh Yu. Construction of the training process of highly qualified athletes in freestyle wrestling taking into account the peculiarities of the female body: abstract diss. ... Cand. Sciences in Phys. education and sports: 24.00.01. Kyiv, 2014. 20 p.

15. Bobrovsky V., Krestyaninov V. Implementation of tactical training of highly qualified judokas in competitive activities. Physical culture and sports. Omsk, 2011. – № 5. p. 176-180.

16. Pakulin S., Ananchenko K., Perebiinis V. Improvement of technical and tactical training of judokas at the stage of exit from sports of higher achievements. The trajectory of science. Kharkiv, 2011. – № 2. p. 5.34-5.50.

17. Ananchenko K., Khatsaiuk O., Zagura F., Ogneva L. Improving the technical and tactical training of judokas 17-18 years. Research of technical arsenal of highly qualified MMA fighters. Martial Arts. Kharkiv, 2020. – № 2 (16). p. 4-13.

18. Kindzer B., Partiko N., Hurtenko O., Berezyak K., Prishva O., Nesterov O. The program of mental self-regulation of wrestlers. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2020. – Issue 6 (137). p. 66-71.

19. Khatsaiuk O., Kindzer B., Karasevich S., Sklyarenko V., Olenchenko V. Physical therapy program for veteran fighters after treatment of coronavirus disease (COVID-19). Pedagogy of creative personality formation in higher and general

education schools. Zaporozhye, 2021. – Issue 74 (1). p. 162-167.

20. Palamarchuk Yu., Solodka O., Kusovska O., Mamotko P., Gavrish G., Kokhanovsky R. Analysis of technical and tactical training of highly qualified judokas based on the results of the 2020 Olympics. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 9 (140). p. 80-85.

21. Dyachenko A., Raitarovska I. Analytical and statistical analysis of technical and tactical training of highly qualified judokas based on the results of the "Olympic Games – 2020" : collective monograph. Vinnytsia: European Scientific Platform, 2021. P. 1-13.

22. Bizin V., Mirgorod D., Khatsayuk A. Technical means of learning motor actions : Tutorial. Berlin: Lambert Academic Publishing, 2014. p. 36-42.

23. Results «OG-2020, Judo» (IJF, 2021): [Electronic resource]. Access mode: https://live.ijf.org/oly_2020/results.

24. IJF (International Judo Federation) Rules and Referee Guide (2021): [Electronic resource]. Access mode: https://web.archive.org/web/2009121-2134430/http://www.intjudo.eu/?Menu=Static_Page&Action=List&m_static_id=42&lang_id=2&mid=7&main=12.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.11(143).14

УДК 378:613.8